

Examenul național de bacalaureat 2023
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Varianta 7

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de trei ore.**

I. TÉTEL **(30 punct)**

A. Îrja a vizgalapra az alábbi kijelentésekkel kapcsolatos helyes válaszok betűjelét! Csak egyetlen helyes válaszlehetőség létezik.

1. A bizonyítás alapja:
 - a. érvényes következtetések összessége
 - b. premissák összessége, amelyekkel alátámasztjuk a tézist
 - c. egy konklúzió, amelyből levezetjük a tézist
 - d. egy hamis kijelentés
2. A „*Minden delfin emlős; ebből következően, némely emlős delfin.*” következtetés:
 - a. egyszerű megfordítás
 - b. átalakítás
 - c. szillogizmus
 - d. esetlegességen alapuló megfordítás
3. A *Mihai Eminescu* és a „*Kék virág*” vers szerzője között az alábbi logikai viszony létezik:
 - a. metsző
 - b. azonossági
 - c. alárendeltségi
 - d. ellentétes
4. A „*Némely vízi emlős bálna.*” kijelentés kvantora:
 - a. némely emlős
 - b. némely vízi emlős
 - c. némely
 - d. vannak
5. Az osztályozás ugyanazon fokán a létrejövő osztályok között az alábbi viszonynak kell léteznie:
 - a. metsző
 - b. ellentétes
 - c. alárendeltségi
 - d. azonossági
6. A *szibériai tigris* fogalom tartalmi kör szempontjából:
 - a. abszolút, konkrét
 - b. negatív, egyszerű
 - c. pontos, elosztott
 - d. általános, nem üres
7. A „*Némely ember (van) természetéből adódóan pesszimista.*” kijelentés logikai predikátuma:
 - a. (van) természetéből adódóan pesszimista
 - b. pesszimista
 - c. természetéből adódóan pesszimista
 - d. (van) pesszimista
8. Az *egyetemes tagadó kijelentésre* az alábbi kijelentés a példa:
 - a. Az emberek többsége boldog személy.
 - b. Sok iskolán kívüli tevékenység a közösséget célzó tevékenység.
 - c. Néhány növény nem zivet kedvelő növény.
 - d. A vízerőművek nem atomenergiát termelő berendezések.
9. Az *impresszionista festő* fogalmának terjedelmét az ... képezi:
 - a. néhány festő munkatechnikája
 - b. impresszionista festők összessége
 - c. impresszionista festők által készített festmények
 - d. kiállításokon való részvétel
10. A „*Minden háromoldalú sokszög háromszög.*” kategorikus kijelentés formulája:
 - a. SaP
 - b. SiP
 - c. SeP
 - d. SoP

20 punct

B. Adottak az M, N, O, P és Q fogalmak olyan formán, hogy az M fogalom ellentétes viszonyban áll az N fogalommal, az O fogalom ellentétes viszonyban áll az M fogalommal és metsző viszonyban az N fogalommal. A P fogalom az M fogalomnak a fölérendeltje, mely ugyanakkor metsző viszonyban áll az N fogalommal és ellentétes viszonyban az O fogalommal. A Q fogalom az N fogalomnak a fajfogalma és metsző viszonyban áll úgy az O fogalommal, ahogyan a P fogalommal is.

1. Ábrázolja az Euler diagram-módszer segítségével, egyetlen közös diagramon, az öt fogalom közötti logikai viszonyt! **2 pont**

2. Állapítsa meg az M, N, O, P és Q fogalmak közötti logikai viszony alapján, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket **I** betűvel, míg a hamis kijelentéseket **H** betűvel jelölje):

- a) Némely N nem M. c) Egyetlen M sem P. e) Minden Q (van) N. g) Egyetlen O sem N.
b) Minden N (van) O. d) Némely P (van) N. f) Némely Q (van) O. h) Minden N (van) Q.

8 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

1. *Minden csodálatra méltó tevékenység morális cselekedet.*
2. *Egyetlen epikus költemény sem rövid írás.*
3. *Némely híres filozófus intelligens személy.*
4. *Némely sportesemény nem emlékezetes tapasztalat.*

A. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentétét, a 2-es kijelentés alárendeltjét, a 3-as kijelentés ellentmondóját és a 4-es kijelentés alárendelt ellentétét. **8 pont**

B. Alkalmazza a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszármaztatva a 2-es és a 3-as kijelentés helyes megfordítottját és átalakítottját formális és természetes nyelven egyaránt. **8 pont**

C. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt a 4-es kijelentés fölérendeltjének átalakított megfordítottját, valamint az 1-es kijelentés ellentmondójának az átalakítottját. **6 pont**

D. Két tanuló, X és Y, a következőképpen vélekedik:

X: *Ha minden karizmatikus tanárt kedvelnek a tanulók, akkor minden tanuló által kedvelt tanár karizmatikus.*

Y: *Ha néhány szabály nem racionális, akkor némely szabály irracionális.*

A fenti helyzetből kiindulva:

- a. Írja le formális nyelven a két diák vélekedését; **4 pont**
b. állapítsa meg a formalizált érvelések logikai helyességét/helytelenségét; **2 pont**
c. magyarázza meg X tanuló érvelésének logikai helyességét/helytelenségét. **2 pont**

III. TÉTEL

(30 pont)

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: aai-4, oao-2.

1. Írja fel a mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és alkosson természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a két következtetési séma valamelyikének. **8 pont**

2. Ellenőrizze mindkét szillogisztikus módozat érvényességét a Venn-diagram módszer segítségével! Szögezze le, milyen álláspontra jutott! **6 pont**

B. Alkosson formális és természetes nyelven egyaránt egy érvényes szillogizmust, amellyel alátámasztja a következő kijelentést: *„Egyetlen kolerikus temperamentumú személy sem introvertált”*. **6 pont**

C. Adott a következő szillogizmus: *Némely vakációs úticél nem vonzó úticél, mivel némely vakációs úticél távoli és egyetlen vonzó úticél sem távoli.*

A fenti szillogizmusból kiindulva, állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket jelölje **I**-vel, míg a hamisakat **H**-val):

1. A középfogalom elosztott az alsó premisszában és nem elosztott a felső premisszában.
2. A konklúzió logikai predikátumát a „vonzó úticél” fogalom képezi.
3. A szillogizmus alsó premisszája részleges állító kijelentés.
4. A konklúzió logikai szubjektuma úgy a premisszában mind a konklúzióban elosztott. **4 pont**

D. Adott a következő meghatározás:

A gyömbér a természet csodaszere.

1. Említsen meg egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fenti meghatározás megsért! **2 pont**
2. Nevezze meg a meghatározás egy másik szabályát, amely különbözik az 1. pontban említettől, és alkosson egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma a „gyömbér”, és amely megsérti az említett szabályt! **4 pont**